

Splnění poučovací povinnosti soudem

Dospěl-li odvolací soud k závěru, že nebyly předloženy listiny prokazující výši závazku každého žalovaného a dosud předložené listiny obsahující výši těchto závazků jsou nevěrohodné, a žalobkyni s tímto svým názorem prostřednictvím poučení podle § 118a odst. 3 o. s. ř. neseznámil, zatížil řízení vadou, jež mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Odo 861/2005, ze dne 31.10.2007)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně Č. k. a., proti žalovaným 1) J. S., 2) D. S., 3) F. CZ, a. s., zastoupené advokátem, a 4) S. spol. s r. o., o zaplacení částky 4,892.388,90 Kč s příslušenstvím, vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 15 Cm 95/99, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 8. února 2005, č.j. 5 Cmo 506/2004-273, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8. února 2005, č.j. 5 Cmo 506/2004-273, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 10. června 2004, č.j. 15 Cm 95/99-226, uložil prvnímu žalovanému a druhé žalované společně a nerozdílně zaplatit žalobkyni částku 271.933,19 Kč s tím, že plněním jednoho ze žalovaných zaniká v rozsahu plnění povinnost druhé žalované, a náhradu nákladů řízení ve výši 10.880,- Kč (výrok I.), třetí žalované uložil zaplatit žalobkyni 2,945.745,41 Kč a náhradu nákladů řízení ve výši 117.832,- Kč (výrok II.) a čtvrté žalované uložil zaplatit žalobkyni částku 1,383.775,61 Kč a náhradu nákladů řízení 55.352,- Kč (výrok III.).

V odůvodnění rozsudku soud prvního stupně zejména uvedl, že mezi Státním statkem B., státním podnikem (dále též jen „dlužník“) a Komerční bankou byla uzavřena dne 29. prosince 1990 smlouva o úvěru (dále jen „smlouva o úvěru“), na jejímž základě byl dlužníkovi poskytnut úvěr na oběžné prostředky. Žádostí ze dne 21. února 1991 dlužník požádal Konsolidační banku, s. p. ú. o převzetí pohledávky Komerční banky ve výši 21,858.000,- Kč ze smlouvy o úvěru, v potvrzení o převzetí pohledávky ze dne 2. dubna 1991 Konsolidační banka, s. p. ú. potvrdila převzetí pohledávky. Smlouvou o postoupení pohledávek ze dne 1. března 1993 byla pohledávka postoupena Konsolidační bankou, s. p. ú. na Konsolidační banku P., s. p. ú. Právní nástupkyní Konsolidační banky P., s. p. ú. se na základě zákona č. [239/2001](#) Sb., o České konsolidační agentuře a o změně některých zákonů, stala k 1. září 2001 žalobkyně.

Smlouvou o prodeji (části) podniku č. 1793/95 ze dne 29. listopadu 1995 uzavřenou mezi Pozemkovým fondem České republiky (dále jen „Fond“) jako prodávajícím a J. O. jako kupujícím nabyt J. O. část podniku Státního statku B., s. p., a to středisko B., část ústředního skladu B. STM - soubor strojů. Spolu s vlastnickým právem k privatizovanému majetku přešly na kupujícího podle zákona č. [92/1991](#) Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby (dále jen „zákon o převodu majetku“) i závazky Státního statku B., s. p. Na kupujícího přešel i závazek ze smlouvy o úvěru ve výši 4,596.600,- Kč, z toho jistina představovala 3,953.234,78 Kč a dospělé úroky 643.365,22 Kč. Od smlouvy o prodeji (části) podniku Fond odstoupil dne 3. února 1997.

Následně byla mezi Fondem a prvním a druhou žalovanými uzavřena dne 11. září 2001 smlouva o převodu privatizovaného majetku č. 34/01/5056, jíž nabyli část majetku Státního statku B., s. p. neúspěšně privatizovaného J. O. a přešel na ně závazek ze smlouvy o úvěru ve výši 249.106,97 Kč. Smlouvou o převodu privatizovaného majetku ze dne 11. září 2001 č. 33/01/5056 uzavřenou mezi Fondem a třetí žalovanou, přešla na tuto žalovanou rovněž část majetku Státního statku B., s. p. uvedená ve smlouvě a závazek ze smlouvy o úvěru ve výši 2,698.470,07 Kč a smlouvou o převodu privatizovaného majetku č. 32/01/5056 ze dne 27. září 2001 uzavřenou mezi Fondem a čtvrtou žalovanou přešla část majetku Státního statku B., s. p. na čtvrtou žalovanou a s privatizovaným majetkem přešel i závazek ze smlouvy o úvěru ve výši 1,267.615,49 Kč.

Soud prvního stupně dospěl k závěru, že závazek k úhradě zůstatku úvěru přešel na žalované dnem účinnosti smluv o převodu privatizovaného majetku, neboť „spolu s privatizovaným majetkem přešla na nabyvatele podniku i jiná práva a závazky související s privatizovaným majetkem“. Výši dlužných částek měl soud prvního stupně za prokázanou rozvahou zpracovanou k 30. dubnu 2001 a listinou o delimitaci závazku k témuž datu, které byly vypracovány jako podklady pro rozdělení majetku.

Námítku promlčení vznesenou všemi žalovanými nepovažoval soud prvního stupně za důvodnou s tím, že v žádosti o převzetí závazku ze dne 21. února 1991 se dlužník zavázal dluh ze smlouvy o úvěru ve výši 21,858.000,- Kč zaplatit do 30. června 1999 a v průběhu dalších let odsouhlasil vždy zůstatky na „úvěrovém, úrokovém a sankčním účtu“. Je-li podle ustanovení § 131b odst. 6 hospodářského zákoníku promlčecí lhůta uznaného závazku 10 let počínající plynout ode dne, kdy uplynula lhůta k plnění, není pohledávka žalobkyně promlčena.

Vrchní soud v Praze k odvolání všech žalovaných rozsudkem ze dne 8. února 2005, č.j. 5 Cmo 506/2004-273, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu zamítl (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů (druhý až pátý výrok).

Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, akcentuje, že jiné důkazy o tom, jaká část z celkového závazku dlužníka ze smlouvy o úvěru přešla při prodeji majetku na jednotlivé žalované, žalobkyně - ani žalovaní - přes výzvu soudu nepředložili ani neoznačili. Odvolací soud považoval za správný závěr o přechodu pohledávky na žalobkyni a závěr, podle něhož pohledávka není promlčena.

Na rozdíl od soudu prvního stupně však uzavřel, že žalobkyně neprokázala, jaká část závazku ze smlouvy o úvěru spojená s částí majetku, který nabyli smlouvami o převodu privatizovaného majetku jednotliví žalovaní, přešla na každého z nich. Pokud by byl majetek dlužníka privatizován jako celek jedním nabyvatelem, bylo by zřejmé i bez rozsáhlého dokazování vzhledem k ustanovení § 15 zákona o převodu majetku, že na nabyvatele přešla všechna práva i závazky vztahující se k privatizovanému majetku. V této věci však již původní nabyvatel nabyl jen část majetku dlužníka, většinu tohoto majetku po odstoupení od smlouvy Fondem se nepodařilo získat zpět - pokračoval odvolací soud - a pouze menší část takto navráceného majetku byla rozdělena mezi jinými, také mezi žalovanými. Žalobkyně na privatizaci žádnou účast neměla a navazuje až na výsledky orgánů, jež o privatizaci rozhodují a ji provádějí. Je však na ní, aby prokázala při parciálním provádění privatizace, kolik ze závazku původního dlužníka, je u každého ze žalovaných spojeno s jím privatizovaným majetkem. Jde-li o listinu o delimitaci závazku na jednotlivé žalované ve stejné výši, v níž měly přejít na původního nabyvatele - který měl však nabýt majetek většího rozsahu - soud prvního stupně uzavřel, že byla vyhotovena zakladatelem Státního statku B., s. p., tedy Ministerstvem zemědělství České republiky. I kdyby tomu tak bylo, Ministerstvo zemědělství České republiky není úřadem oprávněným cokoli rozhodovat při privatizaci. Stejně tak listinu označenou jako rozvaha ke dni 30. dubna 2001, v níž je zůstatek úvěru ve vztahu ke každému žalovanému uveden ve stejné výši, jako v listině o delimitaci závazku, nelze považovat za součást účetnictví účetní jednotky, neboť byla zpracována společností o. s. r. o., o jejímž poměru k věci není nic známo, je podepsána osobou

jednající za tuto společnost, nikoliv osobou jednající za účetní jednotku a byla zpracována pro potřeby konkrétní v ní uvedené smlouvy o převodu majetku.

Odvolací soud uzavřel, že v řízení nebylo prokázáno, zda na žalované - případně na některé z nich - část závazku ze smlouvy o úvěru při koupi privatizovaného majetku přešla a v jaké výši, protože chybí jakýkoliv kvalifikovaný doklad orgánu oprávněného v rámci privatizace o tom rozhodnout.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, odkazujíc co do jeho přípustnosti na ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) a namítajíc, že závěry, k nimž dospěl odvolací soud, jsou chybné, neboť v notářském zápisu ze dne 3. února 1997, kterým Fond odstoupil od smlouvy o prodeji (části) podniku uzavřené s J. O. je uvedeno, které věci, finanční prostředky, práva a jiné majetkové hodnoty a závazky byly na Fond převedeny zpět. V přípisu ze dne 15. října 2001 Fond žalobkyni sdělil, že na základě veřejné soutěže byl zpeněžen majetek Státního statku B., s. p., středisko B., část ústředního skladu B STM - soubor strojů a kdo jsou noví majitelé privatizovaného majetku i v jakém rozsahu na ně přešly závazky vázící se k majetku. Z přípisu vyplývá, že majetek byl privatizován poměrným dílem mezi nové nabyvatele a ve stejném poměru byly mezi ně rozděleny závazky. Všichni žalovaní uzavřeli s Fondem smlouvy o převodu privatizovaného majetku v souladu s ustanovením § 17 odst. 2 zákona č. [229/1991](#) Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, potažmo s ustanovením § 15 zákona o převodu majetku. K přechodu závazků souvisejících s privatizovaným majetkem dochází tedy na základě zákona a není třeba zvláštního ujednání. S obsahem dopisu Fondu ze dne 15. října 2001, který byl pro žalobkyni rozhodující při následné delimitaci dlužných částek na jednotlivé nabyvatele, korespondují i další listiny, jež žalobkyně obdržela od Fondu, a to smlouvy o převodu privatizovaného majetku, podepsané žalovanými, prohlášení o převzetí závazků, rozvahy ke dni 30. dubna 2001 a soupis závazků k témuž datu, z nichž vyplývají tvrzené skutečnosti, že šlo o privatizaci majetku Státního statku B., jehož část přešla zpět z J. O. na Fond a přerozděloval se závazek, který se vázal k této části majetku a který přešel zpět na Fond. Společnost o. s. r. o. zpracovala listiny, které odvolací soud hodnotí jako nevěrohodné, na základě mandátní smlouvy uzavřené mezi Fondem a společností E. spol. s r. o. dne 31. července 1996 změněné dodatkem č. 1 ze dne 3. října 1997. Cena nabytého privatizovaného majetku u každého žalovaného zohledňovala i výši převzatého závazku.

Proto dovolatelka požaduje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

V průběhu dovolacího řízení čtvrtá žalovaná S. spol. s r. o., zanikla výmazem z obchodního rejstříku k 30. září 2005 a její právní a procesní nástupkyní se stala společnost S. spol. s r. o.. Usnesením ze dne 5. září 2007, č.j. 29 Odo 861/2005-351, Nejvyšší soud rozhodl, že v řízení bude jako se čtvrtou žalovanou pokračováno se společností S. spol. s r. o.

Za dovolacího řízení třetí žalovaná společnost Ž. IP, a. s. změnila - ke dni 16. května 2006 - svou obchodní firmu na F. CZ, a. s. Nejvyšší soud k této změně přihlédl při označení účastníků v záhlaví rozhodnutí.

Dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

Ve smyslu ustanovení § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř., je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédně též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

K jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, patří i nedostatky v poučovací povinnosti soudu prvního stupně podle ustanovení § 118a o. s. ř.

O takovou situaci jde i v této věci, neboť odvolací soud dospěl k odlišnému hodnocení důkazů provedených v řízení před soudem prvního stupně ohledně posouzení, zda byla prokázána existence závazků žalovaných v rozsahu uplatněném žalobou. Toto odlišné hodnocení se projevilo v závěru, podle něhož byla prokázána celková výše dluhu Státního statku B., s. p., ale nebylo prokázáno, zda a jaká část celkového dluhu souvisí s majetkem privatizovaným jednotlivými žalovanými.

Kdyby k témuž úsudku dospěl již soud prvního stupně, musel by - v intencích § 118a odst. 3 o. s. ř. - žalobkyni poučit, že dosud nenavrhl důkazy potřebné k prokázání tvrzení, v jakém rozsahu spolu s privatizovaným majetkem na jednotlivé žalované přešel závazek ze smlouvy o úvěru, vyzvat ji, aby takový důkaz označila bez zbytečného odkladu, a poučit ji o následcích nesplnění této výzvy. Stejného poučení se žalobkyni mělo dostat ohledně již předložených listin, jimiž prokazovala výši závazku každého ze žalovaných a které odvolací soud považoval za nevěrohodné.

Žalobkyni se těchto poučení nedostalo proto, že soud prvního stupně zaujal pro žalobkyni sice příznivý, leč z pohledu odvolacího soudu nesprávný názor o tom, že již předložené listiny prokazují výši závazku každého žalovaného.

Poučovací povinnost podle § 118a o. s. ř. je vybudována na objektivním principu, což znamená, že poskytnutí potřebného poučení není závislé na tom, zda se soud prvního stupně o potřebě poučení vůbec dozvěděl. Nebylo-li účastníku potřebné poučení poskytnuto, ačkoliv se tak mělo z objektivního hlediska stát, došlo i v tomto případě k porušení ustanovení § 118a o. s. ř. a řízení před soudem prvního stupně je z tohoto důvodu vždy postiženo vadou; to platí i tehdy, jestliže poznatky o tom vyšly najevo až v odvolacím řízení nebo měla-li absence takového poučení původ v jiném právním posouzení věci. V systému neúplně apelace odvolací soud k vadě spočívající v absenci poučení podle § 118a o. s. ř. nepřihlédne ve smyslu § 212a odst. 5 o. s. ř. jen tehdy, jestliže účastník na poučení podle § 118a o. s. ř. nereagoval poté, co mu je řádně poskytl přímo odvolací soud (k tomu srov. např. shodně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. března 2004, sp. zn. 29 Odo 149/2002 uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 3, ročník 2004, pod číslem 49).

To znamená, že odvolací soud, dospěl-li k závěru, že nebyly předloženy listiny prokazující výši závazku každého žalovaného a dosud předložené listiny obsahující výši těchto závazků jsou nevěrohodné, a žalobkyni s tímto svým názorem prostřednictvím poučení podle § 118a odst. 3 o. s. ř. neseznámil, zatížil řízení vadou, jež mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř.

Podle přesvědčení Nejvyššího soudu však neobstojí napadené rozhodnutí ani v rovině právního posouzení věci. Neměl-li odvolací soud podle své argumentace pochybnost o tom, že ta část majetku dlužníka, k níž se váže závazek ze smlouvy o úvěru přešla na nabyvatele privatizovaného majetku, nemůže za této situace obstát jako správný závěr o zamítnutí žaloby, protože není zřejmé, v jakém rozsahu závazek ze smlouvy o úvěru na nabyvatele privatizovaného majetku přešel. Nepochyboval-li odvolací soud o přechodu závazku, neobstojí závěr, podle něhož nelze zjistit, na kterého z nabyvatelů majetku a v jakém rozsahu se tak stalo. Bude proto na odvolacím soudu, aby se otázkou rozsahu přechodu závazku na jednotlivé nabyvatele zabýval a přihlédl i k důkazním návrhům dovolatelky k prokázání věrohodnosti účetní rozvahy, o kterou - mimo jiné - soud prvního stupně opřel závěr o tom, v jakém rozsahu závazek ze smlouvy o úvěru přešel na jednotlivé žalované. Současně nepřehlédne stanoviska žalovaných k základu a výši žalobou uplatněného nároku (viz č. l. 76-78, 79-80, 82-83) a při opětovném rozhodnutí ve věci se neopomene vypořádat s pravidly pro určení výše nároku vyplývajícími z ustanovení § 136 o. s. ř.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadený rozsudek podle § 243b odst. 2 část věty za středníkem o. s. ř. zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 o. s. ř.).

Další články:

- [Nepominutelný dědic](#)
- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Likvidace dědictví](#)
- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)